

**A súlyos mozgáskorlátozott személyek közlekedési kedvezményeiről szóló 102/2011.
(VI.29.) Korm. rendelet kiterjesztésének lehetősége a közlekedésében súlyosan
korlátozott autista
személyekre és családjaikra**

Javaslatok a jogszabálytervezethez

Készítette az Autisták Országos Szövetsége

Budapest, 2012. július 3.

Előzmények

Az EMMI munkatársai Dr. Szóke László főosztályvezető és Dr. Pápai Gábor 2012. június 6-án egyeztetést tartott az AOSZ képviselőivel a 102/2011. (VI.29.) Korm. rendelet kiterjesztésének lehetőségeiről. A közlekedési kedvezmények kiterjesztése az autizmussal élő célcsoportra az AOSZ régi célkitűzése volt, a 2008-ban elkészül Országos Autizmus Stratégia is tartalmazta – több más pénzügyi ellátással együtt.

A szaktárca képviselőivel folytatott megbeszélésen az AOSZ vállalta, hogy tagjai körében felmérést végez a gépkocsi szerzési támogatással kapcsolatban. A felmérés célja volt, hogy képet kapjunk az autizmussal élő családtagot nevelő családok helyzetéről, ezen belül az érintett családtaggal való közlekedés nehézségeiről. Arra vonatkozóan is megkérdeztük a családokat, igénybe vennék-e a közlekedési kedvezményt a jelenlegi szabályozási feltételek mellett.

A felmérést 2012. június 21. és 27. között on-line kérdőíves technikával végeztük. Összesen 370 válasz érkezett be a vizsgálat lezárásáig. Bár a felmérésünk nem tekinthető reprezentatívnak sem a célcsoportra, sem a szervezetünk tagságára nézve, mégis úgy gondoljuk, releváns adatokat tartalmaz a vizsgálni kívánt problémára vonatkozóan.

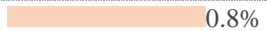

A válaszadók demográfiai jellemzői

A kérdőívvel az autizmussal élő személyt nevelő családokat céloztuk meg, az autizmussal élő családtagot gondozó személyt kértük meg, hogy adjon választ a kérdéseinkre.

A válaszadók túlnyomó többsége nő volt (299 fő), a gondozó családtag átlag életkora pedig 41,8 év.

Az esetek nagy részében (76%) az anya válaszolt a kérdésekre.

Az Ön családi kapcsolata az autizmussal élő családtaggal

Anya	282		76.2%
Apa	67		18.1%
Nagyszülő	6		1.6%
Testvér	3		0.8%
Egyéb rokon	12		3.2%
Összes válasz	370		

A válaszadók háromnegyede házastársi, élettársi kapcsolatban él, 17% a gyermekét egyedül nevelők aránya.

Az igénylő családi állapota

Házastársi / Élettársi kapcsolatban él	275		74.3%
Elvált	54		14.6%
Özvegy	11		3%
Egyéb	30		8.1%
Összes válasz	370		

Az autizmussal élő családtag

A családok többségében egy autista személy él, 12 esetben (3%) 2 érintett gyermeket is nevelnek a szülők. Az autizmussal élő családtagok harmadánál egyéb társuló fogyatékoság is megjelenik.

Társul – e az autizmushoz egyéb fogyatékoság?

Igen	122		33%
Nem	248		67%
Összes válasz	370		

A családok által nevelt autista személyek átlagos életkora 12,54 év, a legfiatalabb 2, míg a legidősebb 38 éves, 77% gyermekkorú (18 év alatti), 23 % felnőtt korú.

Közlekedés az autizmussal élő családtaggal

A válaszadók többségének nagy nehézséget okoz az autizmussal élő családtaggal tömegközlekedési eszközön utazni. 10 fokú skálán átlagosan 7,2 – vagyis nagyon nehéznek ítélik a szülők a közösségi közlekedés használatát. A válaszadók 40%-a egyáltalán nem veszi igénybe a tömegközlekedést, ha az autizmussal élő családtaggal utazik együtt.

Igénybe veszik – e az autizmussal élő családtaggal együtt a tömegközlekedést?

Igen	216		58.4%
Nem	154		41.6%
Összes válasz	370		

A családok kétharmada jelenleg is rendelkezik gépkocsival, hiszen máshogy nem tudná megoldani a közlekedést. Általában napi szinten oktatási- fejlesztési intézménybe szállítják a gyermekeket, nem ritka, hogy több tíz, szélsőséges esetben (ilyen válasz is érkezett) 100 kilométeres távolságban van csak befogadó intézmény, amit napi szinten tesznek meg a családok.

A szociális ellátásokat gyakran a lakóhelytől még messzebb, 200-300 km távolságban veszik igénybe a családok.

A kedvezmények igénybevétele

A kérdőívet kitöltők döntő többsége élne azzal a lehetőséggel, amit a közlekedési kedvezmények kiterjesztése adna számára. 39 % igényelné a gépjármű átalakítási támogatást. Erre szükség lehet pl. a gépjármű biztonsági zárjának kialakításához, vagy 5 pontos biztonsági öv beszerelésére.

Amennyiben maximum 90 000 Ft támogatást igényelhetne gépjármű átalakításához, élne – e ezzel a lehetőséggel?

Igen	147		39.7%
Nem	223		60.3%
Összes válasz	370		

A gépjárműszerzési támogatást az előzőnél sokkal nagyobb számban, a válaszadók 95% igényelné, ha lehetőség lenne rá.

Amennyiben maximum 900 000 Ft támogatást igényelhetne új, vagy négy évnél nem régebbi gépjármű vásárlásához, élne – e ezzel a lehetőséggel?

Igen	351		94.9%
Nem	19		5.1%
Összes válasz	370		

Összegzés

Az on-line kérdőíves vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy az autista családtagot, illetve ebben az esetben nagyrészt autista gyermeket, gyermekeket nevelő családok számára jelentős nehézséget okoz a tömegközlekedési eszközök használata, vagyis számukra gyakorlatilag nem hozzáférhető a közösségi közlekedés. A megkérdezett családok jelentős hányada a Magyar Államkincstár által kiállított hatósági igazolvánnyal igénybe vehető kedvezmények ellenére (helyi közlekedésben ingyenes utazás az érintett személy és kísérője számára) gépjárműt kénytelen használni, mely jelentős többletköltséget jelent az adott család számára. Az oktatási – fejlesztési és szociális szolgáltatások gyakran több tíz kilométeres távolságra vannak a családok lakóhelyétől, ezt a távolságot napi szinten sokan csak gépkocsival tudják megtenni.

Mindezen eredmények alátámasztják azt az igényt, hogy a támogatás legyen elérhető az autizmussal élő személyt nevelő családok számára is.

A válaszok arra is rámutatnak, hogy a családok, amennyiben lehetőségük volna rá, élnének mindkét lehetőséggel, kisebb részben a gépkocsi átalakítási támogatással, nagyrészt pedig a gépkocsi szerzési támogatással.

Alapelvek

Az AOSZ által tagjai körében 2012. június 21. és 27. között végzett, és a fentiekben bemutatott felmérés eredményei szerint az autizmussal élők és családtagjaik körében is jelentős igény mutatkozik arra, hogy a közlekedési kedvezményeket rájuk is kiterjesszék. A hatástanulmány megállapításai szerint az autizmussal élők közül sokan állapotukból adódó sajátosságok miatt nem tudják igénybe venni a tömegközlekedést, bár az autizmus specifikus szolgáltatást, fejlesztést nyújtó intézmények sok esetben találhatóak a lakóhelytől viszonylag távol, így a közlekedésben való részvételre az egyetlen lehetőséget a gépkocsi jelenti számukra. Megállapítható tehát, hogy nagy számban lennének azok, akik a gépjárműszerzési támogatást, illetve kisebb számban azok, akik a gépjármű átalakítási támogatást igénybe kívánnák venni.

Amennyiben a támogatás elérhetővé válik az autizmussal élők számára is, úgy javasoljuk, hogy a jogosultság megállapítása az alábbiak szerint történjen:

1.) A fogyatékosági támogatásban részesülő súlyosan sérült autizmussal élő személyek a közlekedőképesség minősítését végző szakértői szervezetnél történt bejelentésük alapján, újabb vizsgálat nélkül automatikusan vehessék igénybe a jelenleg hatályos rendelkezésekben rögzített mértékű támogatást.

2.) A többi autizmussal élő személy közlekedőképességének megállapítása során indokolt volna, ha a szakértői szervezet nem a mozgáskorlátozottak számára kialakított vizsgálati módszert alkalmazná, hanem autizmus-specifikus szempontrendszer alapján mérné fel, hogy az adott személyt autizmusa mennyire korlátozza a közlekedésben való részvételben.

E körben a vizsgálati szempontok az alábbiak lehetnének:

- önállóan vagy csak kísérettel képes közlekedni
- csak megszokott útvonalon, megszokott járművön képes-e utazni
- tömegközlekedésben részt tud-e venni, és ha igen arra milyen időtartamban képes
- gépkocsival való közlekedésre képes-e és ha igen milyen időtartamban
- rugalmasan tud-e alkalmazkodni a váratlan helyzetekhez
- tanúsít-e ön vagy közveszélyes magatartást
- stressztűrő-képessége vagy szenzoros ingerekre való érzékenysége milyen mértékű
- képes-e a társadalmi elvárásoknak megfelelő viselkedésre a tömegközlekedés során

A részletes vizsgálati protokoll kidolgozásához előzetesen szakmai szempontok kidolgozására kértük meg Őszi Tamásné, az Autizmus Alapítvány gyógypedagógusát. A „*Szakmai szempontok a közlekedésben való részvételre való képesség autizmus specifikus felméréséhez*” c. anyagot a mellékelt tartalmazza.

Egyebekben úgy ítéljük meg, hogy a jelenleg hatályos Korm. rendelet keretein belüli apróbb szövegszerű módosítások által beilleszthetőek az autizmussal élő személyek és családtagjaik számára biztosítandó kedvezmények is.

Szövegszerű javaslatok:

A változtatandó részt dőlt betűvel szedjük.

A kormányrendelet címének módosítása is indokolt lehet, erre javaslatunk:

„a súlyosan mozgáskorlátozott és a közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személyek közlekedési kedvezményeiről”

2. § a) pont: „súlyos mozgáskorlátozott és közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személy;

aa) az a személy, aki a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.) 23. § (1) bekezdés e) pontja alapján mozgásszervi fogyatékosnak minősül, vagy d) pontja alapján a személyiség egészét érintő fejlődés átható zavara miatt, az autonómia-tesztek alapján súlyos vagy középsúlyos állapotú autista személynek minősül, vagy f) pontja alapján halmozottan fogyatékosnak minősül és halmozott fogyatékoságai közül legalább az egyik mozgásszervi fogyatékoság vagy autizmus,

ab) az a személy, aki a 18. életévét nem töltötte be és magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségekről és fogyatékoságokról szóló 5/2003. (II.19.) ESZCSM rendelet (a továbbiakban: Mr.) 1. számú mellékletének L) pontjában meghatározott mozgásszervi fogyatékoságban szenved, vagy az N) pont 1. pontjában meghatározott autizmusban szenved, vagy P) pontjában meghatározott többszörös és összetett betegségben szenved és többszörös és összetett betegségei közül legalább az egyik mozgásszervi fogyatékoságot okoz, vagy autizmust idéz elő,

ac) a 4/A. alcím szerinti minősítési rendszer szerint a közlekedőképességében súlyosan akadályozott személy, amennyiben ez az állapota várhatóan legalább három éven keresztül fennáll;”

2. § e) pont: „keretszám: az évente kiadható támogatásoknak a központi költségvetésről szóló törvény keretei között, a szociál- és nyugdíjpolitikáért felelős miniszter (a továbbiakban: miniszter) és a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (a továbbiakban: MEOSZ), illetve az Autisták Országos Szövetsége (a továbbiakban: AOSZ) által egyetértésben meghatározott mértéke;

2. § f) pont: „f) önálló személygépkocsi használó: az a súlyos mozgáskorlátozott vagy közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személy, aki (...)”

2. § g) pont: „szállítást végző személy: a súlyos mozgáskorlátozott vagy közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személy személygépkocsival történő szállítását írásbeli nyilatkozatban vállaló, gépkocsi vezetésére jogosító érvényes vezetői engedéllyel rendelkező

ga) vér szerinti, örökbefogadó- és nevelőszülő, házastárs, élettársi nyilvántartásba bejegyzett élettárs,

gb) a súlyos mozgáskorlátozott vagy közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személlyel legalább egy éve közös háztartásban élő vér szerinti, örökbefogadott és nevelt gyermek, vagy testvér,

gc) a súlyos mozgáskorlátozott vagy közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személy személygépkocsival történő szállítását a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló törvény szerinti önkéntes jogviszonyban végző személy,

amennyiben nem áll a járművezetéstől eltiltó jogerős bírói ítélet vagy szabálysértési határozat hatálya alatt.”

4. § (1) bekezdés b) pont: „*b) a súlyos mozgáskorlátozott vagy közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személy speciális igényeinek megfelelő műszaki feltételekkel rendelkező, újnak nem minősülő, de legfeljebb négy éve forgalomba helyezett személygépkocsi, vagy*”

4. § (4) bekezdés: „A szerzési támogatással vásárolt személygépkocsi kizárólag a súlyos mozgáskorlátozott vagy közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személy érdekében használható.”

5. § (1) bekezdés: „A személygépkocsi átalakítási támogatás (a továbbiakban: átalakítási támogatás) a súlyos mozgáskorlátozott vagy közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személy vagy a 2. § g) pont ga)-gb) alpontja szerinti személy tulajdonában álló személygépkocsinak

a) a vezetés feltételeként külön jogszabály alapján előírt automata sebességváltóval, vagy más segédberendezéssel történő felszereléséhez, átalakításához, vagy

b) a súlyos mozgáskorlátozott vagy közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személy szállítását lehetővé tevő átalakításához, vagy a biztonságos szállítását szolgáló eszközzel való ellátásához nyújtott hozzájárulás.”

6. § (1) bekezdés: „A szerzési és átalakítási támogatásra (a továbbiakban együtt: közlekedési kedvezmény) a súlyos mozgáskorlátozott vagy közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személy jogosult, ha

a) a kérelem benyújtását megelőző hét éven belül ő maga vagy rá tekintettel más személy nem részesült a kérelem szerinti közlekedési kedvezményben, és

b) a keretszámra és a (3) bekezdésben foglaltakra tekintettel a közlekedési kedvezmény számára megállapítható, és

c) a 4. § (1) bekezdés a)-b) pontja szerinti esetben önálló személygépkocsi használó vagy szállítást végző személy szállítja, és

d) a 4. § (1) bekezdés c) pontja és az 5. § (1) bekezdés a) pontja szerinti esetben önálló személygépkocsi használó, és

e) az 5. § (1) bekezdés b) pontja szerinti esetben szállítást végző személy szállítja.”

6. § (3)-(4) bekezdés: „A közlekedési kedvezmény megállapításánál előnyben kell részesíteni azt a súlyos mozgáskorlátozott vagy közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személyt, aki

a) kereső tevékenységet folytat,

b) tanulói, képzési jogviszonyban áll,

c) 14 éven aluli gyermeket egyedülállóként nevel, vagy

d) honvédelmi kötelezettség teljesítése során, azzal összefüggésben vált súlyos mozgáskorlátozottá, vagy

e) közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személy esetén állandó jelleggel (legalább heti rendszerességgel) lakóhelyétől legalább 50 km távolságra lévő intézményben való kezelése, fejlesztése szükséges.

(4) A (3) bekezdés alá nem tartozó súlyos mozgáskorlátozott vagy közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személy csak akkor részesíthető közlekedési kedvezményben, ha valamennyi, a (3) bekezdésnek és a jogszabályi feltételeknek megfelelő kérelem alapján megállapították a jogosultságot, és ez a keretszámot nem merítette ki.”

7. § (3) bekezdés: „A kérelemhez mellékelni kell

a) a súlyos mozgáskorlátozottság vagy autizmusból adódó súlyos közlekedő képesség csökkenés tényét igazoló,

aa) a Fot. szerinti fogyatékosági támogatás megállapításáról szóló hatósági határozat, vagy a megállapítás alapjául szolgáló hatályos szakhatósági állásfoglalás, szakvélemény másolatát, vagy

ab) az Mr. 3. számú mellékletében meghatározott, hatályos igazolás másolatát, vagy

ac) a szakértői szerv által a közlekedőképesség minősítéséről kiadott, a 2. § a) pont ac) alpontjában meghatározott állapotot igazoló hatályos szakvélemény másolatát, vagy

ad) a súlyos mozgáskorlátozott vagy közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személy közlekedőképességének minősítését elősegítő, rendelkezésre álló orvosi dokumentációt és egyéb iratokat, ha az aa)-ac) alpont szerinti iratok nem állnak rendelkezésre, és

b) a súlyos mozgáskorlátozott vagy közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista vagy a szállítást végző személy érvényes vezetői engedélyének, az 5. § (1) bekezdés a) pontja szerinti esetben a gépjárművezetői alkalmasságot tanúsító szakvéleménynek a fénymásolatát, valamint nyilatkozatát arra nézve, hogy nem áll a járművezetéstől eltöltő jogerős bírói ítélet vagy szabálysértési határozat hatálya alatt, és

c) a szállítást végző személy írásbeli nyilatkozatát, továbbá a 2. § g) pont ga)-gb) alpontja esetén a hozzátartozói kapcsolatot, a 2. § g) pont gb) alpontja esetén a közös háztartásban élést igazoló dokumentum fénymásolatát, a 2. § g) pont gc) alpontja esetén az önkéntes szerződés fénymásolatát, és

d) a 6. § (3) bekezdés

da) a) pontja szerinti esetben a kereső tevékenység folytatását igazoló dokumentumokat,

db) b) pontja szerinti esetben a tanulói, képzési jogviszony fennállását igazoló dokumentumokat,

dc) c) pontja szerinti esetben a kérelmező nyilatkozatát a gyermek egyedülállóként nevelésének tényéről,

dd) d) pontja szerinti esetben a szakértői szervnek vagy jogelődjének a hadigondozásról szóló törvény szerinti hadieredetű fogyatkozás fennállását igazoló szakvéleményét,

de) e) pontja szerinti esetben a szakértői szerv és a látogatott intézmény e körülményekre vonatkozó igazolása, és

e) a súlyos mozgáskorlátozott vagy közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista és a szállítást végző személy nyilatkozatát arról, hogy a 6. § (1) bekezdés a) pontja és (2) bekezdése szerint nem részesült ő maga vagy más személy rá tekintettel közlekedési kedvezményben, és

f) a 4. § (1) bekezdés a)-b) pontja szerinti esetben a súlyos mozgáskorlátozott vagy közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személy nyilatkozatát arról, hogy a 9. § (1) bekezdés a) pontja szerinti szerződés megkötését vállalja.”

8. § (3) bekezdés: „A (2) bekezdés szerinti bizottság tagja

- a) a MEOSZ elnöke, vagy autista személyek esetén az AOSZ elnöke által meghatalmazott képviselő,
- b) a rehabilitációs szakigazgatási szerv által felkért vagy kijelölt személy,
- c) a hivatal által felkért személy.

9. § (2) bekezdés: „(2) A támogatás felhasználása során a kölcsönszerződést a súlyos mozgáskorlátozott vagy közlekedő képességében súlyosan akadályozott autista személlyel kell megkötöni, illetve az utalványt az ő nevére kell kiállítani (a továbbiakban: szerzési támogatás jogosultja).”

Közlekedő képességében súlyosan akadályozottnak való minősítés szabályai – autizmussal élők esetén

Míg a mozgáskorlátozott személyek esetén a komplex minősítésre vonatkozó részletes szabályokról szóló 7/2012. (II. 14.) NEFMI rendelet I. melléklete a mérvadó a közlekedési képesség minősítésében, autista személyek esetén javasoljuk, hogy a komplex vizsgálat egészüljön ki egy részletes, szakértők által kidolgozott, autizmus specifikus szempontokat figyelembe vevő közlekedési képesség vizsgálatával. Ennek indoka, hogy az autizmus esetén előfordulhat, hogy komplexen nem súlyos minősítéssel rendelkező személy nem képes a közösségi közlekedést igénybe venni.

Az új vizsgálati módszerhez előzetesen elkészített szempontokat a melléklet tartalmazza.

A fentiek jogszabályba illesztése túlmutat az AOSZ kompetenciáján, ezért ez úton is kezdeményezzük, hogy további egyeztetésekre kerüljön sor a tárca és a Szövetség között.

1. Melléklet
Szakmai szempontok a közlekedésben való részvételre való képesség
autizmus-specifikus felméréséhez
Készítette: Ózsi Tamásné gyógypedagógus, Autizmus Alapítvány

1. Gyalogos közlekedés

aktivitás/képesség	teljesítette+kialakulóban/ nem teljesítette -	megjegyzés
önállóan részt vesz a gyalogos közlekedésben		
kísérővel/felügyelettel vesz részt a gyalogos közlekedésben		
veszélyérzete kialakult		
szabályosan használja a gyalogátkelőhelyet		
figyeli a közlekedési lámpákat, követi a jelzéseket		
szükség esetén tud várakozni		
elfogad a megszokottól eltérő útvonalat		
elfogad a megszokottól eltérő kísérőt		
a szociális elvárásoknak és az időjárásnak megfelelő ruházatban megy utcára		
képes szabályozni a személyközi távolságot		
betartja az utcai közlekedés „íratlan” társadalmi szabályait (pl. nem szólít meg idegeneket, nem barátkozik/túl közlékeny idegenekkel, nem nyúl hozzá más emberek holmijához, nem zavar másokat hangerejével, kontrollálja sztereotíp, repetitív mozgásait)		
képes nyugodtan elviselni az erős szenzoros ingereket az utcai közlekedés során		
nincsenek veszélyeztető viselkedései (pl. szenzoros ingerkeresés, félelmek, fóbiák)		
stressz esetén nincsenek önmagára vagy másokra veszélyes viselkedései (agresszió, destruktív, önsértő viselkedések)		

2. Tömegközlekedés

aktivitás/képesség	teljesítette+kialakulóban/ nem teljesítette-	megjegyzés
ismert útvonalon, megszokott járműveken önállóan részt vesz a tömegközlekedésben		
bármely útvonalon, bármely közlekedési eszközön önállóan részt tud venni a tömegközlekedésben (helyben, hosszabb utakon)		
amennyiben önállóan közlekedik, váratlan helyzetben képes segítséget kérni, vagy megoldani a felmerült problémát		
önállóan utazik autóbuszon		
önállóan utazik villamoson		
önállóan utazik metrón		
önállóan utazik vonaton		
kísérővel, felügyelettel utazik autóbuszon		(abban is különbség lehet, hogy ismert, megszokott, vagy bármely kísérővel képes erre)
kísérővel, felügyelettel utazik villamoson		
kísérővel, felügyelettel utazik metrón		
kísérővel, felügyelettel utazik vonaton		
rugalmasan alkalmazkodik a helyzethez a járműveken: nem ragaszkodik a helyéhez, szükség esetén állva utazik		
képes nyugodtan elviselni az erős szenzoros ingereket a közlekedés során		
nincsenek veszélyeztető viselkedései (pl. szenzoros ingerkeresés, félelmek, fóbiák)		
képes nyugodtan várakozni		időtartam is fontos!
betartja a biztonsági és előírt viselkedési szabályokat a járműveken		
megveszi a menetjegyet/bérletet		
kezeli a menetjegyet		
szükség esetén az ellenőrnek bemutatja a jegyét/bérletét		
betartja a tömegközlekedés		

„íratlan” társadalmi szabályait (pl. nem szólít meg idegeneket, nem barátkozik/túl közlékeny idegenekkel, nem nyúl hozzá más emberek holmijához, nem zavar másokat hangerejével, kontrollálja sztereotíp, repetitív mozgásait)		
stressz esetén nincsenek önmagára vagy másokra veszélyes viselkedései (agresszió, destruktív, önsértő viselkedések)		

3. Gépkocsival való közlekedés

aktivitás/képesség	teljesítette+kialakulóban/ nem teljesítette-	megjegyzés
Ismert útvonalon, megszokott gépkocsiban, megszokott személyekkel képes gépkocsiban utazni (helyben/hosszabb utakon is)		időtartamot is jelezni szükséges!
bármely útvonalon, bármely gépkocsival, bármely személlyel képes utazni (helyben/ hosszabb utakon)		időtartam!
beszáll a kocsiba, ha kéri		
engedi, hogy bekössék a biztonsági övet		
beköti önállóan magát az övvel		
betartja a biztonsági szabályokat		
elviseli a várakozást		időtartam (pl. piros lámpa/dugó)
kiszáll az autóból, ha kéri		
képes nyugodtan elviselni az erős szenzoros ingereket a közlekedés során		
nincsenek veszélyeztető viselkedései (pl. szenzoros ingerkeresés, félelmek, fóbiák)		
stressz esetén nincsenek önmagára vagy másokra veszélyes viselkedései (agresszió, destruktív, önsértő viselkedések)		